

KULTUURIMINISTEERIUM

Tulemusvaldkond lõimumine 2020. aasta aruanne

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Ülevaade lõimumise tulemusvaldkonnast	4
1.1. Hetkeolukorra kirjeldus	6
1.2. Olulised poliitikamuudatused ja ellu viidud tegevused.....	8
1.3. Peamised kitsaskohad	9
1.4. Hindamised ja tõhustamiskavad	10
2. Lõimumisprogramm	10
1.1.1. Meede 1. „Lõimumispoliitika kujundamine, toetamine ja arendamine“ ja programmi tegevuste eesmärkide saavutamine ja eelarve täitmine	13

Sissejuhatus

Kultuuriministeeriumi koostatud 2020. aasta tulemusaruanne annab ülevaate riigi eelarvestrateegias 2020-2023 kinnitatud tulemusvaldkonna „lõimumine“ eesmärkide saavutamisest ning eelarve täitmisest ministeeriumi elluviidava lõimumisprogrammi kaudu.

Aruande koostamise aluseks on kultuuriministri kinnitatud 2020.-2023. aasta lõimumisprogramm. Aruandes tuuakse välja lõimumise valdkonna olulisemad Kultuuriministeeriumi elluviidud tegevused ja ülevaade väljakutsetest ning kitsaskohtadest. Kuna paljud mõõdikud töötati välja aastal 2019, siis osadel mõõdikutel puuduvad andmed varajasemast perioodist. Samuti osad indikaatoreid mõõdetakse 2-4 aastase intervalliga läbiviidavate uuringutega ja seega puuduvad nende täitmise andmed kõikide aastate lõikes.

Aruanne sisaldab ka eelarve planeerimise ja täitmise informatsiooni 2020. aastal. Planeeritud eelarve ning mõõdikute sihttasemeid kolme tulevase aasta lõikes on kuvatud 2020. aasta seisuga, mis on 2021. aastal kinnitud 2021-2024 programmis ning 2022-2025 programmi eelnõudes täpsustunud ning seega võivad olla erisused. Eelarve on kuvatud sarnaselt mõõdikutega programmi planeerimistasemetel lõikes. Nii programmi eelarve, kui ka aruande eelarve täitmise informatsioonis kajastatud kulud sisaldavad ka investeeringutoetusi.

2020. aasta oli Kultuuriministeeriumi jaoks esimeseks aastaks, kui hakati rakendama tegevuspõhist eelarvestamist ning kinnitati 2019. aastal välja töötatud programmid. 2020. aasta jooksul jätkati tegevuspõhise eelarvestamise arendamist, eelarve- ja tulemusinformatsiooni üleriigiliste infosüsteemide kasutuselevõttu ja viidi läbi koos välise partneriga programmide ülesehituse, eesmärkide hierarhia, tulemusnäitajate asjakohasuse hindamine. Lisaks otsustati 2021. aastal tuua alates 1. maist 2021. aastal Siseministeeriumist Kultuuriministeeriumisse uussisserändajate kohanemispoliitika valdkond. Kultuurilise mitmekesisuse osakonna põhiülesannete hulka lisatakse lõimumise, sh kohanemise valdkonna koordineerimine ja tegevuste korraldamine. Nendest muudatustest lähtuvalt on aastate jooksul muutunud ja veel muutumas ka programmide ülesehitus, tegevuste ning mõõdikute jaotus. Kõik arendustegevused jätkuvad ka 2021. aastal.

1. Ülevaade lõimumise tulemusvaldkonnast

Tulemusvaldkond	Lõimumine
Eesmärk	Eesti ühiskond on lõimunud ja sotsiaalselt sidus, erineva keele- ja kultuuritaustaga inimesed osalevad aktiivselt ühiskonnaelus ja jagavad demokraatlikke väärtusi.
Valdkondlik arengukava	Lõimuv Eesti 2020
TUVi panustav ministerium	Kultuuriministerium
Programm	Lõimumisprogramm 2020-2023

Lõimumise tulemusvaldkonna tegevuste planeerimisel lähtuti 2020. aastal peamiselt Vabariigi Valitsuse valdkondlikus arengukavas „Lõimuv Eesti 2020“ ja „Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis 2019-2023“ kavandatud eesmärkidest ja ülesannetest ning „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskavas 2014-2020“ planeeritud Eesti ühiskonnas lõimumist toetavate tegevuste elluviimisest. Eesti lõimumispoliitika lähtub kohustustest ja eesmärkidest, mida toob kaasa Eesti liikmesus rahvusvahelistes organisatsioonides, ning arvestab Euroopa Liidu tasandil kindlaksmääratud ja kooskõlastatud õigus- ja tegevuspõhimõtete raamistikku.

Lõimumisprogrammi osa on ka vähemusrahvuste ja rahvusvähemuste, romade¹, rahvuskaaslaste ning hõimurahvaste² poliitika kujundamine ning elluviimine. 2020. aasta tegevuste planeerimisel lähtuti „Rahvuskaaslaste programm 2014-2020“ ja „Hõimurahvaste programm 2014-2019“ dokumentides kujundatud poliitikast.

Edukas lõimumisprotsess toimub eeskätt vabatahtliku valiku ja motivatsiooni toel, mida toetab riiklik ja kogukondlik institutsionaalne raamistik, kuhu lisaks avaliku sektori organisatsioonidele, sh kohalikele omavalitsustele, on kaasatud ka erasektori ja kodanikuühiskonna organisatsioonid. Samal ajal toetavad teiste poliitikavaldkondade tegevused lõimumispoliitika eesmärkide elluviimist. Lõimumisprogrammis on kajastatud ainult Kultuuriministeriumi elluviidavaid tegevusi, mida tuleb vaadelda lõimumiseesmärkide saavutamiseks kogu avaliku sektori tegevuste koosmõjus. Lõimumise eesmärke viiakse ellu suures osas Integratsiooni Sihtasutuse aga ka mittetulundussektori organisatsioonide tegevuste toetamise ja pakutavate teenuste kaudu.

¹ <https://www.eestiromad.ee/>

² Hõimurahvad – soome-ugri (liivi, vadja, lüüdi, isuri, ingerisoomi, karjala, vepsa, saami, ersa, mokša, mari, udmurdi, komi, handi, mansi) ning samojeedi (neenetsi, eenetsi, nganassaani ja sõlkupi) keelt ja kultuuri kandvad riigita rahvad. Eestlased, soomlased ja ungarlased on omariiklusega soome-ugri rahvad.

Lõimumise valdkonna arengukava „Lõimuv Eesti 2020“ sõnastab Eesti riigi lõimumispoliitika eesmärgid ja tegevused nende saavutamiseks aastani 2020. Lõimumispoliitika üldine eesmärk on ühiskonna sidususe suurendamine ning eri- keele ja kultuuritaustaga inimeste kaasamine ühiskonnaellu. Arengukava elluviimise eest vastutab Kultuuriministeerium ja lõimumiskava valdkondade vaheline strateegiline juhtimine toimub arengukava juhtkomitee ja juhtrühma kaudu. Teised kaasatud ministeeriumid ja nende rakendusasutused on kooskõlastanud arengukavas kajastatud oma vastutusalas olevad tegevused ja vastutavad nende elluviimise eest. Lõimumisvaldkonna Kultuuriministeeriumi juhitud eesmärgid, tegevused, tulemusmõõdikud ja eelarve planeeritakse ja viiakse ellu Kultuuriministeeriumi juhitud lõimumisprogrammi kaudu. Tulemusvaldkonna eesmärgid ja mõõdikud ning programmi eelarve kinnitatakse riigi eelarvestrateegia ja riigieelarve menetluses. Arengukava tegevusi monitooritakse jooksvalt, sh ekspertarvamuste ja -hinnangute abil, iga-aastaste aruannete ja iga kolme aasta järel tehtavate ühiskonna integratsiooni monitooringute³ kaudu. Planeeritud ja elluviidud tegevuste tõhusust hinnatakse vahehindamiste⁴ kaudu.

2020. aastal algatati „Lõimuv Eesti 2020“ lõpparuande koostamine, mille eesmärk on anda ülevaade lõimumiskava eesmärkide ja mõõdikute täitmisest ning olulisematest poliitikamuudatustest ja meetmetest perioodil 2014–2020. Lõpparuanne on kavas esitada Vabariigi Valitsusele juunis 2021. aastal. 2019. aastal viidi läbi ka arengukava rakendusplaani 2014–2018 riigieelarvest rahastatud tegevuste vahehindamine ning Siseministeeriumi ja Kultuuriministeeriumi ühiselt planeeritud Euroopa Sotsiaalfondi kohanemis- ja lõimumismeetme 2014–2018 aasta rakendamise vahehindamine.

Kultuuriministeerium alustas 2018. aastal ka uue lõimumise valdkonna strateegiadokumendi koostamist. Tegevusega jätkati 2020. aastal. 2021. aastal esimesel poolaastal on arengukava eelnõu kavas esitada Vabariigi Valitsusele heakskiitmiseks.

TUV eelarve

Eelarve jaotus	Aruandeaasta (2020)			Järgnevad aastad		
	Täitmine	Lõplik (eelarve)	Esiälge (eelarve)	2021	2022	2023
Kulud ja investeringud (€)	7 785 043	9 295 938	9 116 868	6 792 789	6 063 049	7 883 020

³ Monitooringud kättesaadavad <https://www.kul.ee/uuringud#integratsiooni-monit>

⁴ Vahehindamised kättesaadavad <https://www.kul.ee/uuringud#valdkondliku-arenguk>

TUV mõõdikud

Mõõdikute jaotus	Eelnevad aastad			Aruandeaasta (2020)		Järgnevad aastad		
	2017	2018	2019	Täitmine	Planeeritud	2021	2022	2023
Tugeva riigiidentiteediga isikute osakaalu indeks teistest rahvustest isikute hulgast, %	39	-	-	39	38	-	-	40
Keskmise riigiidentiteediga isikute osakaalu indeks teistest rahvustest isikute hulgast, %	47	-	-	46	51	-	-	55

2020. aastal kajastusid riigi eelarvestrateegias määratletud tulemusvaldkonna „Lõimumine“ all ainukese programmina Kultuuriministeeriumi lõimumisvaldkonna ressursid. 2020. aastal langetati otsus, mille raames kujundati antud laiemaks „Rahvastiku ja sidususe“ tulemusvaldkonnaks. Tulemusvaldkonna ümberkujundamisega ja „Lõimuv Eesti 2020“ jätkuarengukava koostamisel muutusid ka tulemusvaldkonna mõõdikud.

Ülaltoodud mõõdik kajastab ainult teisest rahvusest elanike riigiidentiteedi taset. Uues tulemusvaldkonnas mõõdetakse nii teisest rahvusest elanike kui ka eestlaste riigiidentiteedi taset mõõdikuga „Tugeva või keskmise tugevusega riigiidentiteedi kandjate osakaal, eestlaste ja teistest rahvustest inimeste hulgast, %“. See on oluline selle tõttu, et lõimumine on kogu ühiskonda hõlmav protsess ning teisest rahvusest elanike kuuluvustunne Eesti riiki eeldab eestlaste kaasamisvalmidust. Riigiidentiteedi mõõtmiseks kasutatakse indekseid, mille kujunemise alused on erinevad eestlaste ja teisest rahvusest inimeste puhul.

1.1. Hetkeolukorra kirjeldus

Tänapäeva Eesti on riik, kus elab erineva etnilise, kultuurilise ja keelelise tausta ja päritoluga inimesi ning sisserände tulemusel võib ühiskonna heterogeensus ning keeleline ja kultuuriline mitmekesisus veelgi kasvada.

Rahvastikuregistri 01.01.2021 andmete kohaselt elab Eestis 1 339 361 elanikku, kellest 1 133 954 on Eesti Vabariigi kodanikud. Määratlemata kodakondsusega inimeste arv, kelle elukoht on registreeritud Eestis, oli 68 992 (5,2% elanikest). Teiste riikide kodanike arv, kelle elukoht on registreeritud Eestis, oli 136 415 (suurim osakaal on Venemaa Föderatsiooni kodanikel - 84 952 inimest), järgnevad Ukraina kodakondsusega isikud (11 416). Perioodil 2015-2019 ületas eestlastest väljarändajate koguarv (39 261) tagasipöördujate koguarvu (38 822), kuid alates 2017. aastast on Eestisse naasnute arv suurem, kui siit väljarännanute arv.

Välismaal elavaid Eesti juurtega inimesi on hinnanguliselt kuni 200 000 – see on lausa 15% kõikidest eestlastest. Viimastel aastatel on kasvanud ka Eestisse naasjate arv, kuid kahtlemata on endiselt oluline hoida meie oma inimeste sidet Eestiga. Selleks on olulised tegevused, mis toetavad väljaspool Eestit asuva eestlaskonna Eesti identiteeti, loovad erinevaid võimalusi ühiskonna- ja kultuurielus osalemiseks, kuid toetavad ka tagasipöördumist. Perioodil 2014–2020 on tagasipöördumistoetuse toel⁵ Eestisse naasnud ligi 700 inimest. Tagasipöördumine kasvab ning koos sellega ka toetust ja nõustamist vajavate inimeste arv.

Viimastel aastatel ületab Eestisse sisseränne väljarännet. Eeltoodut tuleb kindlasti arvesse võtta tõhusa lõimumis-, sh kohanemispoliitika kujundamisel. Numbrite kasvades on oluline tagada efektiivsete ja proaktiivsete lõimumist, sh kohanemist toetavate teenuste olemasolu ja kättesaadavus, samuti võrdne juurdepääs avalikele teenustele, mis on vajalikud igapäevaseks asjaajamiseks ja täisväärtusliku ühiskonnaliikmena toimimiseks (nt tervishoiuteenused, juhiloa, tööturu- ja karjääriteenused, haridus jne). Lisaks kättesaadavusele ja ligipääsule on vajalik pidevalt üle vaadata ning vajadusel ümber struktureerida olemasolevad kohanemist toetavad teenused. Eestis oli 2019. aasta seisuga ligikaudu 90 erinevat lõimumis-, sh kohanemisalast teenust, liikumine nende vahel ei ole sujuv ja teenuse kasutaja ning sihtrühmadega kokkupuutuvad osapooled (sidusrühm) ei ole nendest alati teadlikud.

Ühiskonna sidusus on olulistes võtmevaldkondades viimastel aastatel suurenenud: tööturulõhed eestlaste ja teistest rahvustest inimeste vahel on üldise majanduskasvu tingimustes vähenenud ning Eesti elanike suhtumine sisserändesse on muutunud positiivsemaks. Paranenud on ka teistest rahvustest elanike enesehinnanguline eesti keele oskus ning eesti keele tasemeeksamite sooritus. Koolieelsetes lasteasutustes keelekümbelusena eesti keeles õppivate laste osakaal on kasvanud, samuti on suurenenud B2-tasemel eesti keele oskusega venekeelsete noorte osakaal ning ka ETV+ vaadatavus venekeelse elanikkonna seas.

Lõimumisvaldkonnas on läbi aastate suure tähelepanu all olnud eesti keele oskus ja selle omandamine. Rakendusuringu järgi on neid, kes plaanivad lähema kolme aasta jooksul eesti keelt õppida 52 000–68 000.

Eestlaste ja muust rahvusest inimeste omavahelised kontaktid on viimasel aastakümnel suurenenud eelkõige tööhõives ja õpingutes, kuid mitte vabal ajal. Samuti esinevad kultuuritarbimises erinevused eestlaste ja teiste rahvuste esindajate vahel.

Eestis tegutseb umbes 300 rahvusvähemuste kultuuriseltsi, millest riigi toetust saavad 250 organisatsiooni. Riiklikud toetused rahvusvähemuskultuuridele on osutunud tõhusaks poliitikavahendiks riigis elavate rahvusgruppide vaimse kultuuripärandi säilitamisel ja mitmekultuurilise ning avatud kultuuriruumi loomisel.

⁵ Tagasipöördumistoetust saab taotleda Eesti kodakondsusesse kuuluv või Eesti elamisloa omav etniline eestlane, kes on Eestist emigreerunud üldjuhul vähemalt 10 aasta eest või sündinud välisriigis ja vajab Eestisse tagasi pöördumiseks oma majandusliku ning sotsiaalse seisundi tõttu toetust. Alla 30-aastane noorele, kes on läbinud välismaal nii magistri- kui doktoriõppe, ei rakendu võõrsil elamise 10 aasta nõue. Tagasipöördumistoetuste rakendamist viib ellu Integratsiooni Sihtasutus ja reguleerib Kultuuriministri määrus; <https://www.riigiteataja.ee/akt/104012019023>

1.2. Olulised poliitikamuudatused ja ellu viidud tegevused

- Integratsiooni Sihtasutuse (edaspidi *INSA*) kaudu **pakuti tasuta eesti keele õpet ligi 6000 inimesele**. Tavatundide kõrval õpetati eesti keelt ka põnevate kultuuriliste ja klubiliste tegevuste abil. 2020. aastast töötab INSA eesti keele majades kokku 16 õpetajat, kes on koolitatud spetsiaalselt eesti keele majade jaoks loodud õpetajakoolitusprogrammi kaudu koostöös Tartu Ülikooliga.
- Koostöös Riigikantselei innovatsioonitiimiga **kavandati eesti keele õppe digipöörde projekti „Digivärv“**, koos INSA-ga koostati täiskasvanute eesti keele õppe hea tava. Eesti keele iseseisva õppimise toetamiseks valmisid keeleõppija kalender, keeleõppuri lauamäng ja keelekohviku metoodika juhend koos ülesandekoguga.
- INSA Tallinna ja Narva eesti keele majas toimib praeguseks tõhus personaalne nõustamissüsteem, mida viivad ellu viis nõustajat eesti, vene ja inglise keeles, aidates leida õppijatele nende vajadustega haakuvad keeleõppevormid ja -võimalused. **2020. aastal pakuti personaalset keeleõppenõustamist 7500 inimesele**.
- 2020. aasta keeleteo peaauhinna pälvis INSA Narva eesti keele maja räpiooper „Karma“ eest ja samuti omistati INSA-le „Vabatahtliku sõbra“ märgis „Keelesõbra“ programmi käivitamise eest.
- 2019. aastal määrati kolmeks aastaks baasrahastus **18 rahvusvähemuste katusorganisatsioonile, kelle liikmeteks oli 257 rahvusvähemuste kultuuriseltsi**. 2020. aastal jätkati selle otsuse põhjal väljamakseid. Toetati rahvusvähemuste kultuuriseltside rahvuskultuuripärandi ja keele säilitamist ning edendamist Eestis, suurendati katusorganisatsioonide ja rahvusvähemuste kultuuriseltside jätkusuutlikkust ning haldusvõimekust ja toetati nende arengut. Samuti suurendati rahvusvähemuste kultuuriseltside ja eesti kultuuriasutuste kontakte.
- 2017. aastal alustas Kultuuriministerium Euroopa Liidu õiguste, võrdõiguslikkuse ja kodakondsuse programmi rahastusel **romade lõimumist toetava võrgustiku arendamist**, 2020. aasta lõpuks oli ellu viidud kaks 12-kuulist projekti.
- **2020. aastal käivitas Kultuuriministerium koostöös Haridus- ja Teadusministeriumi, INSA ja Valga Vallavalitsusega romade mentoriteenuse Valga vallas**, mille eesmärgiks on inimõiguste tagamine: ebasoodsas sotsiaalmajanduslikus olukorras olevate romade teadlikkuse tõstmine oma õigustest ja kohustustest, avaliku sektori suutlikkuse parandamine nende õiguste tagamiseks, kultuuriliste ja staatusepõhiste erinevuste ületamine. Mentorite töö on olnud edukas juba esimesel tegevusaastal: märgatavalt on paranenud roma laste koolikohustuse täitmine, romad kasutavad aktiivsemalt avalikke teenuseid, ettevalmistused on tehtud roma kultuurikeskuse avamiseks Valgas aastal 2021.
- 2020.aastal toimus koostöös Siseministeriumiga **ühise arengukava „Rahvastik ja sidus ühiskond arengukava 2030“ ettevalmistamine**. Aasta lõpuks kinnitas Vabariigi Valitsuse arengukava koostamise ettepaneku. Samuti esitati arengukava terviktekst partneritele kooskõlastamiseks.
- Toimus EL vahendite uue perioodi ettevalmistamine. Koostöös partneritega valmisid Kultuuriministeriumi ESF meetmete ideekavandid.
- Toimus **Soome-ugri maailmakongressi ettevalmistamine**, mis tulenevalt koroonaviirusest lükkus 2021. aastasse. Kongress viiakse läbi 16.-18.juunil 2021 Eesti Rahva Muuseumis. 2020.a hõimupäevad, mille elluviimist koordineeris Fenno-Ugria Asutus, olid pühendatud digikultuuri aastale.

- Koostöös Eesti Linnade ja Valdade Liidu ning meie partneritega valmis Kultuuriministeeriumi eestvedamisel **kohalike omavalitsuste lõimumis- ja kohanemisteenuste kontseptsioon**. Dokumendi eesmärgiks on luua kohalikele omavalitsusele ülevaade kohanemise ja lõimumise valdkonnast ning nende võimalustest väljakutsete lahendamisse panustada.
- Toimus **Eesti integratsiooni monitooringu 2020 ettevalmistamine** ning küsitluse läbiviimine kolme sihtrühma seas – pikaajalised siin elavad inimesed, uussisserändajad, tagasipöördujad. Monitooringu avalikustamine toimus 2021.aasta kevadel ning annab põhjaliku ülevaate lõimumisvaldkonna olukorrast ning viimase kahekümne aasta trendidest.

1.3. Peamised kitsaskohad

- **Eesti ühiskond ei ole piisavalt sidus, mitmes valdkonnas esineb keelepõhist eraldatust ja sellest tingitud ebavõrdsust.** Ruumiline, sotsiaalne ja virtuaalne segregatsioon kasvab. Ebavõrdsus ning ühendavate väärtuste nappus võib kaasa tuua ühiskonna polariseerumise ning suurendada väärtuskonfliktide tekkimise tõenäosust eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste vahel.
- **Seotus eesti kultuuriruumiga väheneb ning see toob kaasa identiteedi muutumise ja sideme nõrgenemise Eestiga.** Uussisserändajate kohanemist Eesti kultuuriruumiga tuleb tõhusamalt toetada. Eesti kultuuriasutused, nii muuseumid kui ka raamatukogud vajavad enam teadmisi ja kogemusi uussisserändajatega töötamiseks.
- **Eri rahvusest ja erineva emakeelega inimesed suhtlevad omavahel vähe.** Rahvustevahelised kontaktid piirduvad ennekõike töö ja õpingutega. Kontaktid vaba aja tegevustes (hobid, kultuuriüritused, sportimine) on minimaalsed.
- INSA ja Kultuuriministeerium on algatanud mitmeid koostööd soodustavaid ettevõtmisi ning ürituste formaate. Vaatamata sellele on rahvusvähemuste organisatsioonide esindajate hinnangul **rahvusvähemuste ja eestlaste kultuuriseltside koostöö siiani pigem tagasihoidlik ja kultuurilise mitmekesisuse väärtustamine ja kogukondadevaheliste kontaktide tihendamine vajab jätkuvat tähelepanu.**
- **Eesti väike roma kogukond** hästi juurdunud, kuid kogukonna esindajad on **ülejäanud ühiskonnaga võrreldes madala haridustasemega. Sellest tingituna on neil teistest enam raskusi tööturule pääsemise ja seal püsimisega ning kaasaegsesse ühiskonda lõimumisega.** Romad osalevad vähe kodanikuühiskonna organisatsioonides, usaldavad teistest rahvustest oluliselt vähem riigiinstitutsioone ning tajuvad märksa sagedamini sallimatust oma rahvuse tõttu.
- **Nõudlus eesti keele õppe järele ja tasuta koolituste pakkumine ei ole tasakaalus.** Täiskasvanuid, kes soovivad lähima kolme aasta jooksul eesti keelt õppida, on tunduvalt rohkem kui võimalusi.
- Rahvuskaaslaste kultuuriseltside tegevus vajaks riigilt suuremas mahus toetust, et tagada eesti identiteedi hoidmine ja edendamine välismaal, samuti rahvuskaaslastest laste ja noorte kaasamine eestlust välismaal hoidvatesse tegevustesse. **Tagasipöördujatele on ebapiisavalt teenuseid**, mis toetaksid nende tagasipöördumist ja (taas)kohanemist Eestis. Teenused ja võrgustikud ei toimi veel piisava süsteemsusega.

- Venemaal elavatele hõimurahvastele suunatud kultuuripoliitikat mõjutab rahvusvaheline olukord ja humanitaar- ja kultuurialane koostöö Vene Föderatsiooniga.

1.4. Hindamised ja tõhustamiskavad

Strateegia „Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020“ („Kultuur 2020“) 2020/2021 läbiviidud lõpphindamine⁶ toob välja positiivsed muutused kultuurilise mitmekesisuse valdkonnas perioodil 2014-2020. Seadusandlus toetab rahvusvähemuste kultuuriseltside ja katusorganisatsioonide koostööd enamusrahvuse kogukondadega. Rahvusvähemuste kultuuriseltside toetuse suurenemine, sh katusorganisatsioonide baasfinantseerimise kolmeaastaseks muutmise on sihtrühma jaoks oluline edasimineku.

„Kultuur 2020“ elluviimise perioodi lõpus aga kerkivad kultuurilise mitmekesisuse valdkonna kitsaskohtade ning vajadustena esile eesti keele õppekohtade ebapiisav arv; vajadus toetada väliseesti seltse ning arendada tagasipöördujatele suunatud tugisüsteeme; kohalike omavalitsuse tasandil lõimumispoliitika kujundamine ning uussisserändajate kaasamine kultuuritegevustesse. Seega on esile kerkinud uued tähelepanu vajavad sihtrühmad – tagasipöördujad ja uussisserännanud – ning säilinud ka vähemalt neli kitsaskohta, mis olid aktuaalsed juba 2013. aastal.

Teadmispõhise ja tulemusliku poliitika kujundamiseks ja selle edukaks elluviimiseks suurendati eri organisatsioonide vahelist koostööd ning seirati ühiskonnas toimuvaid lõimumisprotsesse. Selleks viidi läbi „Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2020“, mille tulemused avalikustati 2021. aasta mais. Monitooringu tulemusi kasutavad lõimumispoliitika kujundajad ja lõimumistegevusi ellu viivad ministriumid ja organisatsioonid, teadlased ning lõimumisvaldkonna eksperdid, kodanikeühenduste esindajad ja ajakirjanikud ning Eesti ühiskond laiemalt.

2020. aastal alustati eesti keele majade tegevuse mõjuanalüüsi. Sellega hinnatakse eesti keele majade tegevuse mõju lõimumisele ning klientide rahulolu. Tehtud on dokumendianalüüs, intervjueritud sihtasutuse ning Kultuuriministeeriumi eksperte ning viidud läbi küsitlus Tallinna ja Narva eesti keele maja ja sihtasutuse klientide seas. Küsitleti ka teenustes mitteosalenuid. Eesti keele majade tegevuste ja teenuste mõju seiremudel hindab, kuivõrd hästi on tegevustes ja teenustes osalenud isikud ühiskonda lõimunud, sh nende hoiakuid lõimumise osas ja rahulolu eesti keele majade tegevuste ja teenustega. Analüüsi tulemused selguvad 2021. aasta sügisel.

2. Lõimumisprogramm

⁶ Lõplikud hindamise aruanded on kättesaadavad mais. 2021. a.

Lõimumisprogrammis kajastatakse Kultuuriministeeriumi planeeritud, elluviidavaid ning rahastatavaid tegevusi ja teenuseid ning antakse ülevaade olulisematest uutest algatustest. Teiste ministeeriumide elluviidavad ühiskonna lõimumist toetavad tegevused kajastatakse nende ministeeriumide juhitavate programmide ja tegevuste raames. Samuti analüüsitakse tulemusi mõõdikute monitoorimise kaudu.

Lõimumisprogramm 2020-2023 koosneb ühest meetmest ja kahest tegevusest.

Programmi eesmärk: Eesti ühiskond on lõimunud ja sotsiaalselt sidus, erineva keele- ja kultuuritaustaga inimesed osalevad aktiivselt ühiskonnaelus ja jagavad demokraatlikke väärtusi.

Programmi eelarve

Programm	Aruandeaasta (2020)			Järgnevad aastad		
	Täitmine	Lõplik (eelarve)	Esiälge (eelarve)	2021	2022	2023
Kulud ja investeeringud (€)	7 785 043	9 295 938	9 116 868	6 792 789	6 063 049	7 883 020

Esiälge eelarve ja lõpliku eelarve erinevus tuleneb järgmistest muudatustest:

- esialgsele eelarvele on liidetud 2019. aastast ülekantud vahendid;
- esialgselt eelarvest on lahutatud planeeritud tuludest sõltuvad vahendid ning liidetud 2020. aasta tegelikud tulud.

Programmi mõõdikud⁷

Programm	Eelnevad aastad			Aruandeaasta (2020)		Järgnevad aastad		
	2017	2018	2019	Täitmine	Plaan	2021	2022	2023
Mõõdikute jaotus								
Avatud hoiakuga inimeste osakaal sallivuse koondindeksi alusel, eestlased %	31	-	-	47	40	-	-	45
Avatud hoiakuga inimeste osakaal sallivuse koondindeksi alusel, teised rahvused %	57	-	-	66	70	-	-	75

⁷ Mõõdikute allikas: Eesti ühiskonna integratsiooni monitooringud

Enesehinnanguline informeeritus Eestis toimuvast, kes peavad seda heaks või väga heaks, eestlaste seas, %	85	-	-	93	85	-	-	85
Enesehinnanguline informeeritus Eestis toimuvast, kes peavad seda heaks või väga heaks teistest rahvustest elanike seas, %	83	-	-	89	83	-	-	83
Aktiivse eesti keele oskusega inimeste osakaal teistest rahvustest elanikest (valdab vabalt või saab aru, räägib ja kirjutab), %	41	-	-	41	42	-	-	50
Eesti keelt mitte oskavate inimeste osakaal teistest rahvustest elanikest (ei valda eesti keelt), %	10	-	-	8	9	-	-	8
Kontaktide tihedus eestlaste ja teiste rahvuste esindajate vahel (osakaal, kellel on palju kontakte), eestlased %	38	-	-	-	49	-	-	55
Kontaktide tihedus eestlaste ja teiste rahvuste esindajate vahel (osakaal, kellel on palju kontakte), teised rahvused %	64	-	-	-	69	-	-	75

Möödik „Kontaktide tihedus eestlaste ja teiste rahvuste esindajate vahel (osakaal, kellel on palju kontakte), eestlased, teised rahvused, %“ on uuringus „Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2020“ muutunud ja seega 2020. aasta tulemusi tabelis ei kajastata. Teistest rahvustest elanike eestlastega suhtlemise sagedust iseloomustava koondnäitajana moodustatakse nüüd loendusindeks, mis mõõdab, mitmes erinevas kontaktisfääris toimub suhtlemine eestlastega vähemalt mõnel korral kuus (ja sagedamini). 2015. aastal tehti 9-palline indeks ning 2010. aastaga võrdluseks 7-palline indeks. 2020. aastal tehti 6-palline võrdluseks 2015. ja 2017. aastaga. 2010-2020 on kõikidel aastatel küsitud nelja suhtlemise sfääri kohta.

1.1.1. Meede 1. „Lõimumispoliitika kujundamine, toetamine ja arendamine“ ja programmi tegevuste eesmärkide saavutamine ja eelarve täitmine

Programmi meede jaguneb kaheks tegevuseks – lõimumispoliitika kujundamine ja rakendamine, kus Kultuuriministerium viib ministeeriumi tasemel tegevusi ellu seitsme lõimumisele suunatud avaliku otsese ja kaudse teenuse kaudu.

Meetme eesmärk: tagada õiguslik ja toetav lõimumist soodustav keskkond.

Meetme ja tegevuste eelarve

Eelarve jaotus	Aruandeaasta (2020)			Järgnevad aastad		
	Täitmine	Lõplik (eelarve)	Esiälge (eelarve)	2021	2022	2023
Meede 1. Lõimumispoliitika kujundamine, toetamine ja arendamine						
Kulud ja investeringud (€)	7 785 043	9 295 938	9 116 868	6 792 789	6 063 049	7 883 020
Tegevus 1.1. Lõimumispoliitika kujundamine						
	1 355 381	1 993 248	1 684 203	1 572 194	1 576 296	1 576 267
Tegevus 1.2. Lõimumispoliitika rakendamine						
	6 429 662	7 302 690	7 432 665	5 220 595	4 486 753	6 306 753

Meetme mõõdikud

Meede 1.	Eelnevad aastad			Aruandeaasta (2020)		Järgnevad aastad		
	2017	2018	2019	Täitmine	Plaan	2021	2022	2023
Mõõdikute jaotus	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah
Lõimumispoliitika on koordineeritud tulenevalt lõimumisvaldkonna arengukavast. Partnerministeeriumid panustavad pikaajalistesse eesmärkidesse ja loodud on toimiv võrgustik, ei/jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah

Kaasajastatud õigusaktid ja antavad toetused vastavad sihtrühma vajadustele ja loodud lõimumist toetav info- ja väärtusruum, ei/jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah
---	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Tegevuste mõõdikud

Meede 1.	Eelnevad aastad			Aruandeaasta (2020)		Järgnevad aastad		
	2017	2018	2019	Täitmine	Plaan	2021	2022	2023
Tegevus 1.1. Lõimumispoliitika kujundamine								
Kultuuriministeeriumi tööplaani ülesanded on tulemuslikult täidetud. Kaasajastatud on õigusaktid, mis vastavad sihtrühma vajadustele, ei/jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah
Tegevus 1.2. Lõimumispoliitika rakendamine								
INSA lõimumisprogrammi raames tasuta keeleõppekursuste läbinud inimeste osakaal alustanutest, %	80	69	71	68	80	80	80	80
Võrgustik rahvusvähemuste organisatsioonide, riigi ja teiste partnerite vahel toimib, ei/jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah
Loodud võimalused kontaktide tihendamiseks eestlaste ja teistest rahvustest elanike vahel, ei/jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah

Toetatud väliseesti kultuuriseltside arv, tk	28	22	24	19	15	15	15	15
Antud toetused vastavad sihtrühma vajadustele ja loodud on lõimumist toetav info- ja väärtusruum, ei/jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah	Jah